

Ана Ј. Родионова*

ДИЈАЛЕКТИКА ОБЛИКА И ЗНАЧЕЊА РЕЧИ ПРЕМА ФИЛОЗОФИЈИ ИМЕНА АЛЕКСЕЈА ЛОСЕВА

Резюме

Статја посвяћена изложенију филозофији имени руског филозофа Алексеја Лосева через призму современих лингвистических теориј. Автор прослежује соодветствие основних објектов неких лингвистических теориј урњам смисловој структури слова согласно концепцији Лосева.

Кључеве слова: А. Лосев, филозофија имени, дијалектика, форма слова, значење слова, концепт.

Ипоред разноврсности и богатства унутрашњих могућности метода савремене лингвистике (когнитивна анализа, анализа дискурса, функционална граматика), у већини случајева њихова примена има један недостатак на који је још 1927. године указивао Алексеј Лосев: „Шта је још потребно за анализу речи и имена осим звука и значења? На већини уобичајених универзитетских курсева реч се дефинише као комплекс звукова обједињених неким одређеним значењем. На први поглед томе се нема шта приговорити, али то је заправо невероватна површноост погледа која отежава сваки мање или више комплекснији приступ предмету.”¹⁾ И заиста, облик и значење неке јединице представљају се независно једно од другог, иако се декларише њихово јединство. Мада се показује њи-

---

* Кандидат филолошких наука, доцент на Катедри за руски језик Башкирског државног педагошког универзитета, Уфа, Русија

1) А. Ф. Лосев, „Филозофија имени.” [в:] А. Ф. Лосев, *Бытие. Имя. Космос*, Москва: Мысль, 1993, стр. 641.

хов узајамни утицај, облик ипак остаје облик, а значење значење. И колико год савремени лингвисти замишљали значење речи као сложену хијерархијску структуру, ипак је то равна конструкција. Одсуство разумевања дијалектике облика и значења, њихово преливање из једног у друго не пружа увид у унутрашњу дубину проучаване појаве. Исто се може рећи и о облику речи као предмету савремене лингвистичке анализе.

У исто време у руској лингвистичкој традицији постоји искуство описа дијалектике облика и значења речи. Довољно је сетити се напомене Александра Потебње да „спољашњи облик речи није звук као материјал, већ мисао формира звук.”²⁾ Код Потебње се може пратити и детаљнија схема преласка од форме ка садржају: „Свака нова представа, која настаје на основу старог звука и смисла, чини мали корак у смеру велике дематеријализације звука и веће интелектуализације смисла.”³⁾ Али то искуство се више одразило у радовима руских мислилаца, оснивача филозофије имена – Сергеја Булгакова, Павла Флоренског и Алексеја Лосева.⁴⁾ У овом раду посматраћемо тај аспект филозофије имена Алексеја Лосева.

Према Лосеву, реч је ствар која се схвата и појављује у људском разуму и телу. Анализа речи (а Лосев реч схвата много шире него основну једницу језика којом се бави сваки лингвиста) почиње од разматрања суштине. У суштини присуствује пре свега *анофатички моменат*,⁵⁾ истовремено суштина је појавна и доступна нам је у симболичком облику, који представља пре свега мит – живо личносно постојање у његовој развојној историји, али које укључује и још низ момената: категоријалну одређеност суштине, тј. њену сврху и место у низу других суштине, затим морфе – топологијски моменат, скуп квалитативних карактеристика условљених категоријалном условљеношћу предмета који варирају и истовремено су сталне карактеристике, и на крају схему – укупност идеално-математичких карактеристика предмета. Појавна суштина, или друге суштине, према Лосеву представљају ејдос суштине.

2) А. А. Потебня, *Мысль и язык*, Москва: Правда, 1989, стр. 157.

3) Ю. С. Рассказов, „Пророк в отсутствие отечества.” [в:] А. А. Потебня, *Мысль и язык*, Москва: Правда, 1999, стр. 258.

4) С. Н. Булгаков, *Философия имени*, Санкт-Петербург: Наука, 1988; П. А. Флоренский, *Имена*, Москва, Харьков, 2000; А. Ф. Лосев, *Философия имени*. Вещь и имя, Москва: Мысль, 1993; А. Ф. Лосев, *Бытие. Имя. Космос*, Москва: Мысль, 1993.

5) А. Ф. Лосев, *Философия имени*, Москва: Мысль, 1993, стр. 732.

Даље, суштина се у својој појави, у свом ејдосу оваплоћује у другом, у меону. Меон је „другост” суштине – материјално, ирационално, небивствујуће начело. Суштина улази у меон, формира га и осмишљава, али пред нама више није суштина као таква, већ њена енергија. Ејдос суштине може се оваплотити не само у физичком простору и времену, у материји, већ и у „физичко-физиолошко-психолошком организму” човека,⁶⁾ у субјекту. На тај начин добијамо посебну подврсту имена – људску реч. Размотримо каква је смисаона структура речи.

Пуни израз предмета у људској свести и одговарајуће оваплоћење енергије суштине у људском субјекту као другом јесте идеја. Међутим, наша свест фактички не може да се подигне до нивоа схватања идеје („ако би цео предмет заиста постојао у човеку, онда човек не би знао ништа друго осим предмета и заборавио би чак и на самог себе као оног ко разуме јер би предметна суштина препознала у њему саму себе⁷⁾), али може да схвати ноеме, идеје другачијег, тј. конкретног доживљавања идеје од стране одређеног народа или човека.

„Ноема је начин на који се поима одређен предмет⁸⁾, она је „резултат меоналног формирања предметно-суштинског.”⁹⁾ Сам Лосев пише да је „чиста ноема управо оно што се у обичној свести, односно у школској граматичкој и психологији некритички тумачи као значење речи.”¹⁰⁾ Међутим, ако се обратимо лингвистици последњих година, у појму концепта открићемо прецизније подударење са појмом ноеме. Будући да је тај термин у лингвистику дошао из филозофије и логике и да је корелевантан терминима *општи појам* и *универзалија*,¹¹⁾ његов смисао се мења у зависности од схватања научника који га користе. Последњих година многи филолози слажу се да „концепти настају у процесу настанка информације о предметима и њиховим својствима. Концепти своде разноврсност посматраних и замишљаних појава на нешто

6) Исто, стр. 756, 761.

7) Исто, стр. 650.

8) Исто, стр. 649.

9) Исто, стр. 647.

10) Исто, стр. 641.

11) С. А. Аскольдов, „Концепт и слово.” [в:] *Русская словесность: от теории словесности к теории текста*: антология, Москва: Academia, 1997, стр. 267; Ю. С. Степанов, *Константы: словарь русской культуры*, Москва: Академический проект, 2001, стр. 47; Р. М. Фрумкина „Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология?” *Язык и наука конца 20 века*, Москва: РГГУ, 1995, стр. 85–87.

опште, помажу обраду субјективног искуства кроз сврставање информације у одређене категорије и класе, које је створило друштво.¹²⁾ У таквом схватању концепта одражава се наивно-материјалистичко поимање света аутора¹³⁾ (свесно или несвесно поимање света само као материјалне реалности, а идеје општих појмова као да постоје само у људској свести и секундарне су у односу на конкретне ствари материјалног света). Истовремено, неки савремени аутори (нпр. Д. С. Лихачов¹⁴⁾) настављају ранију традицију схватања концепта у руској науци. Она потиче од С. А. Аскољдова који под концептом подразумева „чин који одражава потпуно одређену мисаону обраду (анализу и синтезу) одређених конкретности.“¹⁵⁾ У таквом одређењу појављује се другачија, кантовска позиција према којој се не може са сигурношћу говорити о независном постојању не само општих појмова или идеја изван наше свести, већ и било каквих материјалних ствари. У том случају, супротно материјалистичкој тачки гледишта, концепт се посматра као нешто примарно у односу на конкретне појаве (иако се и концепт и појаве виде као својина људске свести). „Мисао је нешто императивно и стваралачко. Када се прилази конкретним стварима с тачке гледишта одређеног мисаоног интересовања, она само одређује ону групу конкретног која јој је занимљива и сама ствара сродност из истоветности интересовања према нечему истоветном у оквиру множине.“¹⁶⁾ Има и оних аутора који свесно избегавају одређену позицију у „старом спору о реалности концепата који су покренули још средњовековни схолисти“ и ограничавају сферу свог истраживања само на субјективне феномене индивидуалне или „колективне свести“, као што је Ј. С. Степанов.¹⁷⁾ Ни једна од најауторитетнијих анализа концепта у радовима Ане Вјежбицке

12) Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкарц, Л. Г. Лузина, *Краткий словарь когнитивных терминов*, Москва: филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996, стр. 90.

13) Треба разликовати наивни и филозофски материјализам. Последњи полази од тога да није примарно постојање видљивих предмета, већ постојање материје уопште, чији су атрибути материјалност, идеалности и на одређеној етапи развоја чак и мишљење (в. Иљенков, И. В. Субстанция).

14) Д. С. Лихачов, „Концептосфера руског језика.“ [в:] *Русская словесность: от теории словесности к теории текста*: антология, Москва: Academia, 1997, стр. 280–287.

15) С. А. Аскољдов, „Концепт и слово.“ [в:] *Русская словесность: от теории словесности к теории текста: антология*, Москва: Academia, 1997, стр. 272.

16) Исто.

17) Ю. С. Степанов, *Константы: Словарь русской культуры*, Москва: Академический проект, 2001, стр. 47.

није једнозначна: концепт је „објекат из света *Идеално* који има име и одражава одређене културно условљене представе човека о свету *Стварност*.”¹⁸⁾ У наведеној дефиницији под идеалним се очигледно може се схватити садржај људске свести, те се самим тим цитирани став уклапа у материјалистичку парадигму. Истовремено, развијајући Хумболтове идеје, Ана Вјежбицка истиче да је „сама стварност дата у мишљењу управо кроз језик, а не непосредно.”¹⁹⁾ На тај начин анализа њених идеја могућа је и у кантовском и чак у објективно-идеалистичком, платоновском духу.

Лако је приметити да за разлику од оба описана схватања концепта (материјално-идеалистичког и субјективно-идеалистичког), појам ноеме код Лосева подразумева позицију објективног идеалисте, тј. постулира се независно постојање идеја ван наше свести и другостепено постојање у односу на те идеје како материјалних предмета, тако и феномена људске психе, укључујући и ноеме. Истовремено и концепт (у оба смисла) и ноема јесу психички феномени, при чему је то специфична припадност унутрашњег света човека, која не подразумева само чулни (као конкретни лик) или само рационални (као идеја) елемент, већ и чулни и рационални, па чак и вољни елемент. Тако С. А. Аскољдов предлаже дефиницију концепта као реалности психо-физиолошке природе.²⁰⁾ Ј. С. Степанов тврди да „концепт није само предмет мишљења, већ и преживљавања. Он је предмет емоција, симпатија и антипатија, а понекад и конфронтација.”²¹⁾ Ретки случајеви у савременој лингвистици чисто рационалног схватања концепта (што се може видети и у чланку Кубрјакове у *Кратком речнику когнитивних термина*²²⁾) пореклом су из стране лингвистике где реч *concept/Konzept* управо означава појам. Али чак се и у том случају истиче да се „део концептуалне информације замишља у психи путем представа и слика. На пример, ми знамо разлику између јелке и бора не зато што можемо да их замислимо као укупност различитих особина, већ пре зато што их лако разликујемо на поглед и јер су концепти тих предмета дати

---

18) А. Wierzbicka, *Lexicography and Conceptual Analysis*, Ann Arbor: 1985, цитирано према: Р. М. Фрумкина, „Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология?” *Язык и наука конца 20 века*, Москва: РГГУ, 1995, стр. 90

19) *Исто*.

20) С. А. Аскољдов, *нав. дело*, стр. 279.

21) Ю. С. Степанов, *нав. дело*, стр. 43.

22) Е. С. Кубрјакова, *нав. дело*, стр. 90–93.

пре свега сликовно.²³⁾ Као што се види, и овде се подразумева неки чулни елемент (или аспект) концепта.

Уз то Лосев посматра ноему као „облик присуства суштине предмета у другачијем постојању”, при чему се „под другачијим постојањем подразумева људска или нека друга свест.”²⁴⁾ Лосев пише: „Човек има физичко тело. И зато његово обично мишљење није чисто, већ је у одређеној мери текуће, тј. обојено телом и осећајима.”²⁵⁾ На тај начин ноема, као и концепт у савременој лингвистици, представља феномен човекове психе и нешто комплексно, а не нешто једноставно што подразумева рационални и осећајни елемент. Ми ћемо у даљем тексту употребљавати термин ноема, пратећи концепцију и терминологију Алексеја Лосева.

Дати феномен није непосредно повезан са звучим омотачем речи. Како истиче Степанов, концепт се (исто се може рећи и о номи – А. Р.) „може изразити како у речи, тако и у слици или материјалном предмету”²⁶⁾ на пример на слици, скулптури или у инсерту из филма.

Следеће (после нивоа ноеме) утапање ејдоса у меон, према Лосеву, доводи до стварања симболичке семеме. Она се може посматрати као „звучно оваплоћење смисла”²⁷⁾ као звучна стихија осмишљена значењем. Симболичка семема подразумева комплекс феномена у којима се „подударају значење и звук тако што звук носи не-звучно значење. Звук, тј. фонема је зато симбол (симболон) не-звучног значења.”²⁸⁾ Као основни елементи симболичке семеме издвајају се етимон, морфема, синтагма и поема речи.

Под *етимоном* или етимолошким моментом у речи може се подразумевати корен речи као знак повезаности дате речи с одређеним родом, типом смисла који обједињује све речи истог корена. Заправо, то је оно што лингвисти према Потебњи називају унутрашњом формом речи – „најближе етимолошко значење речи, начин на који се изражава садржај.”²⁹⁾ Етимон помоћу звука одражава основну специфику ноеме, тј. начин на који идеја улази и

23) Исто, стр. 91.

24) А. Ф. Лосев, *Философия имени*, Москва: Мысль, 1993, стр. 231–232.

25) Исто, стр. 748.

26) Ю. С. Степанов, *нав. дело*, стр. 75.

27) Исто, стр. 649.

28) Исто, стр. 634.

29) А. А. Потебня, *Мысль и язык*, Москва: Правда, 1999, стр. 156.

уклапа се у људску свест, у круг других идеја, тачака гледишта на идеју која је непоновљива особина одређене личне или колективне свести. С друге стране, етимон укључује реч у круг других речи истог језика, тако да се може посматрати као начело, једно значења речи. Познато је да се под значењем према Сосиру обично схватају „разлике, које проистичу из језичког система”³⁰⁾, онај смисао који реч (или било која друга језичка јединица) добија као резултат поређења са другим језичким јединицама. Истина, и сам Сосир је претпостављао да је „избор акустичког одломка за одређену идеју у потпуности произвољан”³¹⁾ те је према томе „оно према чему се знак разликује у језику (од других знакова како на плану израза, тако и на плану садржаја – *A. P.*) управо све оно што га чини.”³²⁾ Али позната Сосирова аналогија у којој се реч пореди са шаховском фигуром коња, чију улогу може да игра било која фигура према договору играча, није у потпуности оправдана. Реч је елемент много сложеније „игре”, чија се правила не могу свести на један ниво или тип и никада се не може тврдити да промена одређеног својства речи (како би се чинило, случајног и произвољног) неће довести до промене игре уопште. Истовремено, сама идеја значења је толико плодотворна да се без ње не може замислити савремена наука о језику. Њу користе и представници другог правца у лингвистици, тзв. фóџет-теорије, која је назначена још у Платоновом *Кратилу*,³³⁾ а која признаје унутрашњу везу између облика и значења речи која није случајна. У том случају управо корен речи и унутрашња форма речи одређују њену специфичност у односу на синониме, речи из исте тематске групе, као и друге њене унутарсистемске везе. Порекло речи предодређује њену судбину у језику.

Под *морфемом* Лосев подразумева оне „животне варијације етимона”³⁴⁾ које се изражавају у помоћним деловима речи – флексијама, суфиксима и префиксима. Под *синтагмом речи* подразумева се „смисаона енергија целине у коју улази реч са другим речима”, пре свега оно смисаоно обележје које реч добија захваљујући својој улози у реченици.³⁵⁾ Тај моменат у структури имена Лосев

30) Ф. де Соссюр, *Курс общей лингвистики*, Москва, 1933, стр. 119.

31) *Исто*, стр. 113.

32) *Исто*, стр. 120.

33) Платон, „Кратил.” [в:] Платон. *Апология Сократа. Критон. Ион. Протагор*, Москва: Мысль, 1999, стр. 613–681.

34) А. Ф. Лосев, *Философия имени*, Москва: Мысль, 1993, стр. 633.

35) *Исто*, стр. 634.

оцртава помоћу свега неколико фраза, док Сергеј Булгаков у својој *Филозофији имена* подробно разматра тај део смисла речи са исте филозофске позиције.³⁶⁾ *Поема речи* је „слој у семема који зависи од истог тог узајамног односа речи у живом говору, али који се надграђује на онај смисаони минимум без ког није могућа фраза. Тако се смисао речи варира у зависности од начина њиховог распоређивања у реченици, од метра стиха, ритма и осталих спољашњих поступака који се користе ради постизања изражајности.”³⁷⁾ Чини се да се и смисао речи у интертексту може посматрати као ниво или аспект поеме речи, тј. додатни смисао који реч добија у контексту. Као што пише Ролан Барт, сваки текст је интертекст јер су други текстови присутни у њему на различитим нивоима у више или мање препознатљивим облицима. Фрагменти културних кодова, формула, ритмичких структура, социјалних идиома и сл. присутни су у тексту, будући да увек пре текста и око њега постоји језик.³⁸⁾

Још значајнија „меонална обрада” идеје према Лосеву одиграва се на нивоу фонематичке семеме под којом се подразумева „значање звука као звука”,³⁹⁾ тј. схватање речи као укупности артикулисаних звукова људског говора. Такво разумевање је могуће чак и ако смисао речи није јасан човеку. И на крају, „спуштајући се ниже можемо изгубити и знање звукова”⁴⁰⁾ и тако остаје последњи ниво структуре имена – *фонема речи*, њен звучни омотач који је сам по себи појава материјалног света, природе.

Размотрили смо како се према Лосеву ејдос суштине одражава у меону стварајући различите нивое структуре речи (имена). Али треба истаћи да се на свим нивоима „предпредметне” или „меоналне” структуре сваког имена од ноеме до фонеме могу одражавати и други различити ејдоси. Као што Лосев пише: „полажући себе у другачије постојање, утврђујући се у њему и поистовећујући се с њим, ејдос даје симбол. А симбол, утврђујући себе у новом постојању и поистовећујући се са њим ствара стил.”⁴¹⁾ На тај начин реч носи још једну врсту додатног смисла везаног за остваривање разноврсних ејдоса у језику – стилску обојеност (тј. везује се за

36) С. Н. Булгаков. „Грамматическое предложение: части речи и части предложения.” [в:] *Философия имени*, Санкт-Петербург: Наука, 1988, стр. 116–133.

37) А. Ф. Лосев, *Философия имени*, Москва: Мысль, 1993, стр. 634.

38) R. Barthes. „Texte.” *Encyclopedia universalis*, Vol. 15, Paris: 1973, p. 78.

39) А. Ф. Лосев, *Философия имени*, Москва: Мысль, 1993, стр. 632.

40) *Исто*, стр. 757.

41) *Исто*, стр. 723.

одређени друштвено-политички дискурс, за неки правац у култури и уметности, сферу комуникације, епоху, а списак се може допунити). Тај смисао Лосев уопштава термином *стилистички моменат имена*.

У савременој етапи развоја лингвистика има веома богат појмовни систем који омогућава да се „ухвате” најразличитије нијансе семантике речи (Сосирова теорија значења, компонентна анализа, когнитивна анализа, итд.). Али парадоксално, тај плод сумарних прегнућа великих лингвиста, савременика Алексеја Лосева и њихових млађих колега, има недостатке у односу на концепцију филозофије имена Алексеја Лосева како у разноврсности смисаоних нијанси које се издвајају (Лосев указује на четири принципијелно међусобно различита момента у структури имена,⁴²⁾ ако би се набројали термини савремене семантике, могуће је да би се добио и већи број, али за разлику од момената код Лосева, многи од њих ће се међусобно подударати), тако и у панорами погледа јер код Лосева сваки моменат значења налази своје „природно место” у структури речи.

Мислимо да се те предности концепције Алексеја Лосева могу објаснити тиме што је виртуозно владао дијалектичким методом, који управо и служи за приказивање везе супротности, што је у нашем случају облик и значење речи. Враћајући се на оно о чему смо говорили на почетку нашег рада, истаћићемо да би прихватање метода лосевске дијалектике у савременој лингвистици омогућило откривање могућности сада модерних ускостручних лингвистичких метода. У чланку *Има ли савремена лингвистика своју епистемиологију?* Р. М. Фрумкина с правом примећује: „Чини ми се да се сопствена епистемиологија савремене лингвистике налази у почетном стадијуму, а унутарнаучна рефлексивна је недовољно развијена.”⁴³⁾ Сматрамо да би превазилажењу те епистемиолошке наивности допринело обраћање наслеђу последњег филозофа Сребног века, Алексеја Лосева.

(превод са руског језика: Стефан Милошевић)

42) Исто, стр. 740–742.

43) Р. М. Фрумкина, *нав. дело*, стр. 75.

ЛИТЕРАТУРА

- Аскольдов, А. С. „Концепт и слово.” [в:] *Русская словесность: от теории словесности к теории текста: антология*. Москва: Academia, 1997, стр. 267–279.
- С. Н. Булгаков. „Грамматическое предложение: части речи и части предложения.” [в:] *Философия имени*. Санкт-Петербург: Наука, 1988.
- Кубрякова, Е. С, Демьянков, В. З, Панкарц, Ю. Г, Лузина, Л. Г. *Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва: филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997.
- Лихачов, Д. С. „Концептосфера русского языка.” [в:] *Русская словесность: от теории словесности к теории текста: антология*. Москва: Academia, 1997, стр. 280–287.
- Лосев, А. Ф. „Философия имени.” [в:] А. Ф. Лосев, *Бытие. Имя. Космос*. Москва: Мысль, 1993.
- Платон. „Кратил.” [в:] Платон. *Апология Сократа. Критон. Ион. Протагор*. Москва: Мысль, 1999.
- Потехина, А. А. *Мысль и язык*, Москва: Правда, 1989.
- Рассказов, Ю. С. „Пророк в отсутствие отечества.” [в:] А. А. Потехина. *Мысль и язык*. Москва: Правда, 1999.
- Соссюр, де Ф. *Курс общей лингвистики*. Москва, 1933.
- Степанов, Ю. С. *Константы: словарь русской культуры*. Москва: Академический проект, 2001.
- Фрумкина, Р. М. „Есть ли у современной лингвистики своя эпистемология?” *Язык и наука конца 20 века*, Москва: РГГУ, 1995, стр. 71–114.
- Barthes, R. „Texte.” *Encyclopedia universalis*. Vol. 15, Paris: 1973.

Анна Е. Родионова

**ДИАЛЕКТИКА ФОРМЫ И ЗНАЧЕНИЯ СЛОВА
ПО ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ АЛЕКСЕЯ ЛОСЕВА**

Резиме

И заиста, облик и значење неке јединице представљају се независно једно од другог, иако се декларације њихово јединство. Мада се показује њихово узајамно утицај, облик ипак остаје облик, а значење значење. И колико год савремени лингвисти замишљали значење речи као

сложену хијерархијску структуру, ипак је то равна конструкција. Одсуство разумевања дијалектике облика и значења, њихово преливање из једног у друго не пружа увид у унутрашњу дубину проучаване појаве. Исто се може рећи и о облику речи као предмету савремене лингвистичке анализе.

У исто време у руској лингвистичкој традицији постоји искуство описа дијалектике облика и значења речи. Довољно је сетити се напомене Александра Потебње да „спољашњи облик речи није звук као материјал, већ мисао формира звук.” Код Потебње се може пратити и детаљнија схема преласка од форме ка садржају: „Свака нова представа, која настаје на основу старог звука и смисла, чини мали корак у смеру велике дематеријализације звука и веће интелектуализације смисла.” Али то искуство се више одразило у радовима руских мислилаца, оснивача филозофије имена – Сергеја Булгакова, Павла Флоренског и Алексеја Лосева. У овом раду посматраћемо тај аспект филозофије имена Алексеја Лосева.

У савременој етапи развоја лингвистика има веома богат појмовни систем који омогућава да се „ухвате” најразличитије нијансе семантике речи (Сосирова теорија значења, компонентна анализа, когнитивна анализа, итд.). Али парадоксално, тај плод сумарних прегнућа великих лингвиста, савременика Алексеја Лосева и њихових млађих колега, има недостатке у односу на концепцију филозофије имена Алексеја Лосева како у разноврсности смисаоних нијанси које се издвајају (Лосев указује на четири принципијелно међусобно различита момента у структури имена, ако би се набројали термини савремене семантике, могуће је да би се добио и већи број, али за разлику од момента код Лосева, многи од њих ће се међусобно подударати), тако и у панорами погледа јер код Лосева сваки моменат значења налази своје „природно место” у структури речи.

Мислимо да се те предности концепције Алексеја Лосева могу објаснити тиме што је виртуозно владао дијалектичким методом, који управо и служи за приказивање везе супротности, што је у нашем случају облик и значење речи. Враћајући се на оно о чему смо говорили на почетку нашег рада, истаћићемо да би прихватање метода лосевске дијалектике у савременој лингвистици омогућило откривање могућности сада модерних ускостручних лингвистичких метода. У чланку Има ли савремена лингвистика своју епис-

темиологију? Р. М. Фрумкина с правом примећује:
„Чини ми се да се сопствена епистемиологија савремене лингвистике налази у почетном стадијуму, а унутарнаучна рефлексија је недовољно развијена.”
Сматрамо да би превазилажењу те епистемиолошке наивности допринело обраћање наслеђу последњег филозофа Сребрног века, Алексеја Лосева.

Кључне речи: Алексеј Лосев, филозофија имена, дијалектика, облик речи, значење речи, концепт.